herpy

WARANY

Waran kolczastoogonowy

Varanus acanthurus

Varanus acanthurus to mały, szybki i ciekawski waran z suchych, skalistych terenów Australii, z ogonem pokrytym kolczastymi łuskami i żółtymi plamami na ciemnym tle. Dorasta do około 60 cm, jest aktywny w dzień i żywi się głównie owadami. W zamian wymaga dużego, samodzielnie zbudowanego terrarium, głębokiego i wilgotnego podłoża do kopania, bardzo gorących miejsc do wygrzewania, UVB i zobowiązania na co najmniej 15 lat.

Rodzina: Varanidae Nazwa angielska: Ridgetail Monitor

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**45-70 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**15-20 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Skalny, naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Półpustynia, sawanna i tereny skaliste**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**150 × 75 × 120 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**24-38 °C**
Miejsce wygrzewania	**55-65 °C**
Temperatura w nocy	**20-24 °C**
Wilgotność	**20-50%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady i kręgowce**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**4-18 jaj**
Inkubacja	**90-150 dni** przy 28-30 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Varanus acanthurus to smukły, krótkonogi waran o spiczastym pysku, długim rozwidlonym języku i ogonie okrągłym w przekroju, pokrytym silnie kilowanymi, kolczastymi łuskami. Łuski tworzą jasne i ciemne pierścienie i to od nich gatunek wziął swoją nazwę: nazwa naukowa pochodzi prawdopodobnie od greckich słów akantha, kolec, i oura, ogon. Grzbiet jest czerwonobrązowy do ciemnobrązowego z jasnożółtymi do kremowych plamami, a na głowie widnieją jasne pasy, które ciągną się w dół szyi. Pasy na szyi odróżniają ten gatunek od blisko spokrewnionych, podobnych gatunków *V. primordius* i *V. insulanicus*. Spód ciała jest jasny i bez wzoru.

Zwierzę osiąga 45-70 cm długości łącznie z ogonem, a większość dorosłych osobników mierzy około 60 cm. Ogon jest 1,3-2,3 raza dłuższy niż głowa i tułów razem. Samce są średnio nieco większe od samic i mają szerszą, bardziej kanciastą głowę. Samice są mniejsze i mają węższą, bardziej spiczastą głowę. W naturze ubarwienie przypomina glebę i kamienie, na których zwierzę żyje, więc osobniki z czerwonej gleby są czerwonawe, a osobniki z żółtych skał - żółtawe.

Gatunek został opisany w 1885 roku przez George'a Alberta Boulengera. Dawniej dzielono go na kilka podgatunków, ale od 2022 roku na podstawie DNA i wyglądu *V. acanthurus* uznaje się za jeden gatunek bez podgatunków. Zwierzęta z Groote Eylandt i Wysp Wessel należą obecnie do *V. insulanicus*. "Czerwone" i "żółte" osobniki w handlu to odmiany barwne, które nie mówią nic pewnego o pochodzeniu.

To inteligentny i aktywny waran. Można go oswoić, ale nie jest to zwierzę do codziennego brania na ręce. Australia nie eksportuje dzikich zwierząt, więc niemal wszystkie osobniki poza Australią pochodzą z hodowli i są łatwo dostępne. Miej świadomość, na co się decydujesz: dorosłe zwierzę wymaga terrarium o długości 150 cm lub więcej, materiałów na głęboką warstwę do kopania, silnego ogrzewania i świetlówek UVB, które trzeba regularnie wymieniać, oraz żywych owadów co drugi dzień przez 15 lat lub dłużej. Głównymi stałymi kosztami są pokarm, prąd i czas, a nie samo zwierzę.

Czytaj więcej: Światło i UVB

Występowanie i środowisko

Varanus acanthurus żyje w północnej i środkowej Australii. Występuje w północnej części Australii Zachodniej, na Terytorium Północnym oraz w zachodnim i północno-zachodnim Queenslandzie, notowano go także z Australii Południowej. Na zachodzie sięga do Carnarvon i Broome, na wschodzie do Mount Isa, a na północy do Kimberley, Top Endu i Zatoki Karpentaria.

Wyspy przybrzeżne, Groote Eylandt i Wyspy Wessel, nie należą już do zasięgu gatunku, odkąd tamtejsze zwierzęta zaliczono do *V. insulanicus*. Stwierdzenia poza tym obszarem na mapie wynikają z obecności zwierząt w niewoli lub z błędnych oznaczeń.

> **Naturalny zasięg:** Australia.

ŚRODOWISKO

Gatunek jest związany z suchymi, kamienistymi pasmami górskimi, wychodniami skalnymi oraz piaszczystym lub kamienistym gruntem, na którym rośnie w kępach trawa spinifex. Prowadzi głównie naziemny tryb życia i przebywa w szczelinach między kamieniami, pod płaskimi kamieniami oraz w norach, które sam wykopuje. Tylko rzadko chowa się w spinifeksie. Jest aktywny w dzień, a w środku dnia się wygrzewa.

Nawet w suchych regionach wilgotności jest więcej, niż mogłoby się wydawać. W okolicach Alice Springs średnia wilgotność względna wynosi 22-38 % w dzień i 30-47 % w nocy, a w samych norach powietrze jest znacznie wilgotniejsze, sięgając 90 %. Około 70 % zapotrzebowania na wodę pokrywa pokarm, a czas spędzany pod ziemią ogranicza utratę wody.

Jaja składane są w wykopanych korytarzach, zwykle 80-250 cm pod ziemią, ale czasem tylko na głębokości 40 cm. Kilka samic może dzielić tę samą dużą norę. Samice noszą jaja od sierpnia do listopada.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 150 × 75 × 120 cm (długość × szerokość × wysokość). Taki rozmiar zwykle wymaga budowy na zamówienie lub zamówienia u producenta, ponieważ standardowe terraria ze sklepów są za małe. Im większe, tym lepiej. Młode mogą od początku mieszkać w terrarium docelowej wielkości, jeśli jest w nim dużo kryjówek, a pokarm łatwo znaleźć. Dzięki temu nie musisz po drodze kupować kolejnych terrariów.

Najważniejszym elementem wystroju jest podłoże. Gatunek kopie, a głębokie podłoże chroni przed przegrzaniem, poprawia gospodarkę wodną i ściera pazury. Podłoże powinno mieć co najmniej 30 cm głębokości dla samca i 45 cm dla samicy, a 60 cm to dobry cel. Samice składają jaja także bez samca, a jeśli podłoże jest zbyt płytkie, samica może zatrzymać jaja i umrzeć z powodu zaburzeń nieśności. Używaj mieszanki dwóch części ziemi ogrodowej bez nawozów i jednej części piasku do piaskownic, ewentualnie z odrobiną drobnej gliny (najwyżej 20 %), aby korytarze się trzymały. Podłoże musi być na tyle wilgotne, żeby się zbijało i nie zapadało. Unikaj włókna kokosowego, kory, wiórów drzewnych, żwiru i papieru, a nigdy nie stosuj piasku wapiennego. Zrób barierę ze szkła lub mocnej płyty o wysokości 60 cm, aby podłoże zostało w terrarium. Szklany front w dolnej części pozwala obserwować, co zwierzę robi pod ziemią.

Urządź terrarium płaskimi kamieniami, kawałkami kory i połówkami rur jako kryjówkami, a z łupka, płaskich kamieni lub płyt betonowych zbuduj miejsce do wygrzewania, które będzie najwyższym punktem terrarium. Zamocuj kamienie na stałe, aby zwierzę nie mogło się pod nie podkopać i zostać przygniecione. Terrarium musi mieć dobrą wentylację, najlepiej z siatkową pokrywą, a otwierany front ułatwia dostęp. Lampy grzewcze powinny być w ceramicznych oprawkach i osłonięte kratką, aby zwierzę nie mogło dotknąć żarówki, a drzwiczki muszą się zamykać na zamek, bo warany są szybkie i świetnie uciekają. Codziennie usuwaj odchody i zabrudzone podłoże, a całe podłoże wymieniaj co 12 miesięcy.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

TEMPERATURA

Varanus acanthurus potrzebuje dużego gradientu temperatur. Miejsce do wygrzewania powinno mieć temperaturę powierzchni 55-65 °C, mierzoną termometrem na podczerwień około dwóch godzin po włączeniu lamp. Zacznij od dolnej granicy i obserwuj zachowanie zwierzęcia. Powietrze przy miejscu do wygrzewania ma 29-38 °C, a chłodny koniec powinien mieć 24-28 °C. Powietrze w terrarium ma więc w dzień 24-38 °C, od chłodnego do ciepłego końca.

Zwierzę musi zawsze mieć możliwość ucieczki od ciepła. Jeśli całe terrarium jest gorące, może umrzeć z udaru cieplnego. Używaj co najmniej dwóch halogenów punktowych lub promienników podczerwieni obok siebie, aby miejsce do wygrzewania równomiernie ogrzewało całe ciało. Mierz cyfrowymi termometrami i regularnie kontroluj miejsce do wygrzewania, bo żarówki z czasem tracą moc. W nocy ogrzewanie się wyłącza, a temperatura spada do temperatury pokojowej. Zwykła temperatura pokojowa 20-24 °C jest wystarczająca.

Zbyt niska temperatura prowadzi do otyłości, problemów żołądkowo-jelitowych, dny moczanowej i osłabienia odporności. Zwierzę wygrzewa się krótko, kilka razy dziennie, a nie przez cały dzień.

Chłodniejszy okres zimą, w którym ogrzewanie stopniowo się ogranicza, jest zalecany dla zwierząt hodowlanych i jest dobrym zwyczajem także dla pozostałych. Skróć na przykład ogrzewanie z 14 godzin latem do 4 godzin zimą. Pokarm powinien być dostępny przez cały rok.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność względna w terrarium powinna wynosić 20-50 %. To więcej niż na prawdziwej pustyni i odpowiada temu, z czym zwierzę styka się w swojej ojczyźnie. Ważniejsze od powietrza jest podłoże: musi być na tyle wilgotne, żeby korytarze się trzymały, tak aby wilgotność w korytarzach wynosiła 80 % lub więcej, jak w naturalnej norze. Wlewaj wodę do podłoża konewką z sitkiem i nawilżaj ponownie, gdy podłoże wysycha.

Zawsze stawiaj w terrarium płytką miskę ze świeżą wodą. Miska nie może być głębsza niż wysokość grzbietu zwierzęcia. Zwierzę dostaje dużo wody z pokarmem, ale bez swobodnego dostępu do wody do picia może się odwodnić i mieć problemy z linieniem oraz zaparcia. Wymieniaj wodę, gdy jest brudna, i szoruj miskę raz w tygodniu. Używaj wody z kranu lub źródlanej, nie destylowanej ani zmiękczonej.

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny w dzień i wygrzewa się w środku dnia, dlatego potrzebuje silnego światła. Oprócz lamp grzewczych zamontuj nad terrarium świetlówkę światła dziennego lub lampę LED 6400 K i unikaj kolorowych lamp, także w nocy.

UVB jest zdecydowanie zalecane. Zwierzęta mogą żyć, a nawet się rozmnażać bez UVB, jeśli dostają dużo D3 w pokarmie, ale D3 w pokarmie trudno dobrze dawkować, a UVB daje też inne korzyści. Gatunek należy do strefy Fergusona 3: świetlówka T5 HO 10-14 % nad miejscem do wygrzewania w oprawie z odbłyśnikiem, pokrywająca około połowy długości terrarium. Celem jest indeks UV 4-6 przy głowie zwierzęcia na miejscu do wygrzewania i niższy w innych miejscach. Odległość między świetlówką a głową wynosi zwykle 20-45 cm, w zależności od siatki i lampy, i należy ją sprawdzić miernikiem UV. Świetlówki wymienia się zgodnie z zaleceniami producenta.

Włączaj światło na 10,5-13,5 godziny dziennie, najdłużej latem i najkrócej zimą. Wyłącznik czasowy to ułatwia.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

Gatunek jest owadożerny. W naturze jego pokarm stanowią głównie szarańczaki, chrząszcze i karaczany, uzupełniane pająkami, krocionogami, równonogami, gąsienicami motyli, cykadami i ślimakami. Jaszczurki stanowią niewielką część pod względem liczby ofiar, ale dużą część pod względem masy. Części roślin zjadane są tylko przypadkiem.

Podawaj urozmaiconą dietę z dobrze odżywionych owadów: karaczanów dubia, świerszczy, szarańczy, mącznika, drewnojada, jedwabników, równonogów i krocionogów. Owady powinny być mniej więcej wielkości głowy zwierzęcia. Dieta

powinna być niskotłuszczowa, a kluczem jest różnorodność. Od czasu do czasu podawaj mrożone jaszczurki, jaja przepiórcze albo noworodka myszy, ale oszczędnie, bo inaczej zwierzę utyje. Jaja i myszy nie stanowią dużej części naturalnej diety.

Młode karmi się codziennie tyle, ile zjedzą, do wieku około 6 miesięcy. Osobniki młodociane i dorosłe dostają pokarm co drugi dzień, tyle, ile zjedzą w 5-10 minut. Samice rozrodcze mogą być karmione codziennie i dostawać więcej. Małe, częste posiłki są zdrowsze niż duże i rzadkie.

Przy większości karmień lekko opylaj owady wapniem bez D3. Preparat witaminowo-mineralny z witaminą A (retinolem), a nie beta-karotenem, stosuje się od czasu do czasu. Przez co najmniej dobę przed karmieniem podawaj owadom pożywny pokarm do gutloadingu i używaj owadów hodowlanych, a nie odłowionych, aby nie wprowadzić pasożytów. Pozwól zwierzęciu polować, bo to dobry ruch i wzbogacenie środowiska.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Varanus acanthurus to mądry i ciekawski waran, który pamięta swoich opiekunów i wcześniejsze doświadczenia. W porównaniu z innymi waranami stosunkowo łatwo go oswoić, ale oswajanie wymaga czasu. Młode są nerwowe i płochliwe, dopóki nie zbliżą się do dorosłości w wieku około roku. Potem stają się śmielsze. Daj nowemu zwierzęciu kilka tygodni spokoju. Następnie codziennie przebywaj przy terrarium i w nim, i pozwól dłoni spokojnie w nim leżeć, aby zwierzę mogło ją powąchać i polizać. Nie wpatruj się w zwierzę, nie dotykaj go i nie chwytaj, gdy się chowa. Nigdy nie zbliżaj się od góry dłonią przypominającą szpony, bo ptaki drapieżne są naturalnymi wrogami, a zwierzę reaguje na wszystko, co je przypomina. Pozwól zwierzęciu wejść na twoje ramię.

Gatunek jest mały, a urazy niewielkie. Rzadko gryzie ludzi, i to tylko ze skrajnego strachu; ugryzienie jest zwykle powierzchowne. Przestraszony może smagać ogonem, a ogon jest kolczasty. Drobne pazury mogą zostawiać małe, czerwone zadrapania i lekkie wysypki, jeśli trzymasz zwierzę na gołych rękach. Zwierzę jest bardzo szybkie, więc trzymaj je pewnie i nigdy nie wyjmuj go w pomieszczeniu, z którego może uciec. Zamknięte oczy, ucieczka i smaganie ogonem to oznaki stresu i wtedy trzeba zrobić przerwę.

Jak wszystkie gady, warany mogą przenosić salmonellę. Myj ręce mydłem po każdym kontakcie ze zwierzęciem, terrarium i pokarmem i nie pozwalaj małym dzieciom dotykać zwierzęcia bez nadzoru.

Trzymaj samce osobno. Walczą ze sobą i mogą się poważnie poranić albo zabić. Samice również mogą być wobec siebie agresywne. Parę można trzymać razem, ale wymaga to znacznie większego terrarium i nadzoru, a nie ma gwarancji, że dwa zwierzęta się dogadają. Jeśli pojawi się krew, parę trzeba rozdzielić. Większe osobniki mogą zjadać mniejsze, więc nie trzymaj razem zwierząt o bardzo różnej wielkości. Gatunek nie jest społeczny i dobrze czuje się sam. Zapewnij wzbogacenie środowiska, np. polowanie na żywe owady i karmienie z pęsety.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samce są zwykle większe od samic i mają szerszą, bardziej kanciastą głowę oraz szorstkie łuski pod ogonem, które zapewniają chwyt. Samice mają węższą, bardziej spiczastą głowę i gładkie łuski pod ogonem. Na tej podstawie można zgadywać płeć, ale najpewniejszą metodą jest prześwietlenie nasady ogona i dostrzeżenie struktur hemipenisów (transiluminacja). Sam wygląd nie jest wiarygodny.

Wielkość w momencie osiągnięcia dojrzałości płciowej nie jest pewnie udokumentowana. Samice mogą składać zapłodnione jaja w wieku dwóch lat. Przeznacz samicę do rozrodu dopiero wtedy, gdy jest w pełni dorosła i w dobrej kondycji, bo zbyt młoda lub chuda samica traci siły.

GODY I KOPULACJA

W naturze kopulacje następują za ciepłem, deszczem i obfitością pokarmu. Chłodniejszy okres zimą, w którym ogrzewanie stopniowo się ogranicza, daje lepszy sezon rozrodczy, a zwierzęta przed kopulacją powinny być w dobrej kondycji. W naturze kopulacja może przypadać np. na październik po deszczowej jesieni, w ciepły, słoneczny dzień.

Wpuść samca do samicy, do jej terrarium, i obserwuj zwierzęta przynajmniej przez pierwsze dni. Samiec wysuwa język i próbuje chwycić samicę za kark. Kopulacja trwa kilka minut i może być powtarzana przez maksymalnie pięć dni. Samiec może stać się gwałtowny i gryźć samicę w głowę i przednie kończyny, więc bądź gotów rozdzielić zwierzęta, jeśli samica

odniesie rany. Ciąża trwa od dwóch do czterech tygodni.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jaja około 2-4 tygodni po kopulacji. Zniesienie liczy do 18 jaj, a nie wiadomo, ile zniesień samica składa w ciągu roku.

Samica wykopuje korytarz w podłożu i tam składa jaja. Terrarium musi więc mieć wilgotne, głębokie podłoże, co najmniej 45 cm, najlepiej więcej, a dobrze także osobną skrzynkę do składania jaj. Bez odpowiedniego miejsca samica może zatrzymać jaja, co może prowadzić do zaburzeń nieśności, które mogą zagrażać życiu. Samice składają też niezapłodnione jaja bez samca. Nie wylęgają się z nich młode i można je usunąć. Zapewnij samicy obfity pokarm przed złożeniem jaj i po nim, aby mogła odbudować siły.

INKUBACJA

Ostrożnie wykop jaja i nie obracaj ich. Umieszcza się je w zamkniętym pojemniku, gdzie leżą na kratce nad wilgotnym podłożem z perlitu i wody, tak aby nie dotykały mokrego podłoża. Pojemnik powinien mieć małe otwory wentylacyjne, np. dwa o średnicy 4 mm w pokrywie, ponieważ pojemnik bez wentylacji w szczelnym inkubatorze może powodować różnice ciśnień, przez które jaja mogą pękać przy otwieraniu drzwiczek. Pęknięte jajo można naprawić małym kawałkiem starej, zmiękczonej skorupki jaja innego gatunku warana, dociśniętym pozostałym białkiem. Naprawione jajo może się normalnie wykluć razem z resztą zniesienia.

Inkubacja trwa 3-5 miesięcy. Dokładna temperatura inkubacji nie jest znana; 28-30 °C to szacunek. Jaja inkubowane w zbyt wysokiej temperaturze mogą dać młode z nieprawidłowymi pasami na grzbiecie, więc utrzymuj stabilną temperaturę i unikaj przegrzania. Zwierzęta hodowlane mogą mieć deformacje kości gnykowej.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Świeżo wyklute młode mierzą około 15 cm. Umieść je w terrarium urządzonym tak samo jak dla dorosłych: z głębokim, wilgotnym podłożem, kryjówkami, miejscem do wygrzewania i UVB. Młode są bardziej nerwowe niż dorosłe, więc zapewnij im dużo kryjówek i spokój.

Karm je codziennie małymi owadami, tyle, ile zechcą zjeść, np. małymi świerszczami opylonymi wapniem. Trawienie jest szybkie, często trwa do 24 godzin. Młode szybko rosną i po około sześciu miesiącach można przejść na karmienie co drugi dzień. Regularnie je waż i kontroluj wzrost. Oswajanie idzie najlepiej, jeśli po prostu długo przebywasz w pobliżu, nie dotykając ich; śmielsze stają się w wieku około roku. Rozdziel młode, gdy zbliżają się do dojrzałości płciowej, bo samce walczą.

Zdrowie i częste błędy

Większość chorób wynika z błędów w urządzeniu terrarium, zwłaszcza ze zbyt małej ilości ciepła, zbyt małej ilości UVB i zbyt jednostronnej diety. Typowe problemy to:

- Łamliwość kości (metaboliczna choroba kości) przy zbyt małej ilości UVB i wapnia. Zapewnij UVB i opylone owady.
- Otyłość przy zbyt dużej ilości tłustych pokarmów, takich jak myszy i jaja, oraz zbyt małej ilości ruchu.
- Dna moczanowa i problemy żołądkowo-jelitowe przy zbyt niskiej temperaturze i zbyt małej ilości wody.
- Zaparcia i niedrożność jelit, jeśli zwierzę jest zbyt wychłodzone, przesuszone lub chore. Drobny piasek rzadko jest przyczyną, natomiast kora i wióry są bardziej ryzykowne.
- Zaburzenia nieśności u samic, które nie mogą złożyć jaj: zbyt płytkie podłoże, niedobór wapnia lub zbyt niska temperatura. To stan zagrażający życiu, który wymaga weterynarza.
- Roztocza i pasożyty wewnętrzne. Nowe zwierzęta powinny przejść kwarantannę trwającą co najmniej trzy miesiące.
- Problemy z linieniem przy zbyt suchym powietrzu i zbyt małej wilgotności podłoża.
- Infekcje dróg oddechowych i wypadanie narządów.
- Gaz w jamie ciała (pneumoperitoneum) może pojawić się po transporcie: brzuch puchnie, a zwierzę może umrzeć w ciągu doby. Zwierzę z opuchniętym brzuchem musi natychmiast trafić do weterynarza.

Zdrowe zwierzę ma czyste oczy, silne, umięśnione ciało, dobrze wypełniony ogon oraz proste kończyny i kręgosłup. Je regularnie, oddycha z zamkniętym pyskiem i jest aktywne i ciekawskie. Regularnie waż zwierzę, bo nagła utrata masy jest często pierwszym objawem choroby. Gady ukrywają chorobę, więc zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu

gadów, jeśli zwierzę chudnie, nie je, oddycha z otwartym pyskiem lub wydaje się ospałe. Zalecany jest coroczny przegląd zdrowia.

Australia nie eksportuje dzikich zwierząt, więc niemal wszystkie osobniki w handlu poza Australią pochodzą z hodowli. Zwierzęta odłowione z natury mają zwykle więcej pasożytów i są bardziej zestresowane, ale także zwierzęta hodowlane mogą mieć roztocza i robaki, więc zawsze sprawdzaj obecność roztoczy, czyste oczy i okrągły ogon i upewnij się, że kości miednicy nie są widoczne.

Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.